

ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ В РАМКАХ ПОЛІТИКИ ЗГУРТОВАНOSTI

Я.А. Жаліло, д. е. н., с. н. с., заслуж. економіст України, заступник директора – керівник центру економічних і соціальних досліджень НІСД

Бюджет участі здійснює потужний позитивний вплив на зміцнення згуртованості громади та створення передумов згуртованості країни. Відбувається формування та зміцнення соціального капіталу громади, через посилення спроможності членів громади впливати на умови свого життя зміцнюється їх відчуття локальної ідентичності, що сприяє спрямуванню креативної активності на розвиток громад. При цьому спосіб інклюзивної реалізації бюджету участі може бути не менш (а з позицій відновлення згуртованості потерпілих від гібридної агресії регіонів – навіть більш) важливим, ніж власне цілі.

Реалізація проєктів, які мають наскрізні загальнонаціональні цілі, сприяє міжмуніципальній та міжрегіональній співпраці, послідовному зміцненню загальнонаціональної ідентичності.

Зважаючи на вищевикладене, доцільно розглядати впровадження інструментарію бюджету участі як вагому складову державної політики реінтеграції, яка полягає у відновленні загальнонаціональної згуртованості та стійкості у сферах економічного, соціального, людського, гуманітарного розвитку в умовах триваючої гібридної агресії, включаючи створення умов для безпечного повернення тимчасово окупованих територій.

В контексті завдань реінтеграції, що гостро стоять для Донецької та Луганської областей, важливим вбачається впровадження механізму державної підтримки бюджетів участі місцевих бюджетів, спрямованих на реалізацію завдань економічного та соціального розвитку цих регіонів, які сприятимуть згуртованості та реінтеграції цих регіонів у загальнонаціональний економічний та соціогуманітарний простір. Допомога може надаватися шляхом субвенцій місцевим бюджетам на співфінансування ухвалених бюджетів участі у визначеному співвідношенні (наприклад, 50/50, з поступовим зменшенням частки держбюджету))

Підтримка з боку держави видається необхідною з огляду на:

- масштабність завдань місцевого розвитку у зазначених регіонах (відбудова зруйнованих об'єктів та інфраструктури, компенсація значних структурних економік старопромислових регіонів,
- потреба включення жителів окупованих частин Донецької та Луганської областей до бенефіціарів надання проєктів;
- необхідність отримання достатньо швидкого та відчутного результату для відновлення довіри;

- необхідність активної розбудови міжрегіональної співпраці та формування дискурсів загальнонаціональних цілей;

Пілотне впровадження експерименту щодо підтримки бюджетів участі за рахунок коштів державного бюджету для реалізації цілей згуртованості в межах підконтрольних Україні частин Донецької та Луганської областей може в подальшому набути розвитку для реалізації цілей, пов'язаних із згуртованістю, в масштабах усієї країни.

Для надання державної підтримки необхідні додаткові умови, досягнення яких є спільним завданням центральної та місцевої влади.

1. Уніфікація та унормованість процедур

- забезпечення прозорості наявних можливостей доступу до бюджетів участі, процедур, що проводяться, процесів фінансування, виконання проєктів та отриманих результатів;
- унормування процедур створення та використання коштів бюджетів розвитку, які забезпечуватимуть рівність можливостей доступу, запобігання викривленню демократичних процедур, можливість чіткого державного та громадського контролю;
- інституційне забезпечення державного та громадського контролю дотримання нормативних засад реалізації бюджетів участі;

2. Інформаційне забезпечення

- забезпечення доступу до мережі Інтернет, впровадження спеціальних ІТ-інструментів е-демократії та забезпечення їх доступності для використання;
- поширення інформації про ключові проблеми та особливості місцевого розвитку, впровадження технологій «смарт»-громади для виявлення проблем, що потребують вирішення, організації обговорень, пошуку рішень тощо;
- сприяння місцевій самоорганізації населення для створення кваліфікованих суб'єктів подання проєктів та бази для проведення обговорень;
- організація навчання базовим компетенціям та навичкам у сферах проектування, місцевого бюджетування та реалізації бюджетів участі;
- надання допомоги у проектуванні (втіленні проєктних ідей)

3. Критерії виділення проєктів, які забезпечують реалізацію цілей згуртованості та враховують особливості регіону

- посилені вимоги до технологій модерування громадського діалогу, запобігання та погашення ймовірних конфліктів;
- врахування серед критеріїв вибору проєктів вирішення специфічних проблем «прифронтових» громад: особистої безпеки та безпеки майна, забезпечення дотримання базових прав та правопорядку, відбудова зруйнованих будівель та інфраструктури тощо;
- активна розбудова міжрегіональної співпраці;
- закладення передумов реінтеграції наразі окупованих частин Донецької та Луганської областей (зокрема, через включення жителів цих територій до бенефіціарів надання послуг, які передбачає виконання проєктів);
- необхідність посиленої комунікації (через вищу вихідну недовіру до влади);
- необхідність отримання достатньо швидкого та відчутного результату для встановлення довіри спільнот;
- посилена увага до впровадження соціальних інновацій, що забезпечуватимуть прискорений розвиток сучасного проактивного соціального капіталу, створення нових соціальних груп та громадських лідерів.

Критерії виокремлення конкретних проєктів, відбір яких здійснюється в рамках бюджету участі, на початковому етапі мають визначатися чинними стратегічними документами:

- Державною стратегією регіонального розвитку на період 2021-2027 рр.: в рамках стратегічної цілі «згуртована країна»;
- Державною цільовою програмою відновлення та розбудови миру в східних регіонах України;
- Економічною стратегією розвитку Донецької та Луганської областей, яка нині розробляється та буде затверджена Кабінетом міністрів України;
- Стратегіями розвитку Донецької та Луганської областей до 2027 р. після їх доопрацювання згідно з положеннями Державної стратегії регіонального розвитку.

Конкретизація пріоритетів чинних стратегічних документів має відбуватися на основі поглибленого дослідження ключових проблем розвитку у розрізі громад, у т.ч. на основі експертних опитувань, мапінгу проблем громад.